

Ахтаніна Вікторія Віталіївна
студентка гр. ФФМ-21, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: к. е. н., доцент Шашкевич О. Л.

ШЛЯХИ ПОСИЛЕННЯ СТИМУЛЮЮЧИХ МЕХАНІЗМІВ СОЦІАЛЬНИХ ВИДАТКІВ

Певна обмеженість державних фінансових ресурсів зумовлюють необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування соціальних послуг з метою зменшення тиску на Державний бюджет України, Пенсійний фонд України та інші соціальні фонди. Крім того, актуальними є питання вдосконалення стимулюючих механізмів соціальних видатків і допомог.

В першу чергу, необхідно покращити планування соціальних видатків державного бюджету, підвищити рівень наукового обґрунтування обсягів видатків і врахування при визначенні їхнього розміру дії всіх зовнішніх і внутрішніх чинників, які на них впливають. Слід відходити від практики визначення розмірів видатків лише на основі показників попереднього бюджетного року та їх коригування на рівень інфляції.

Слід постійно вдосконалювати прогресивний метод бюджетного планування – програмно-цільовий в частині змісту паспортів бюджетних програм. В цих програмах повинні бути чітко встановлені цілі і грошові показники, які характеризують результати реалізації програми, особливо це стосується програм у соціальній сфері.

В Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки зазначається, що «показники результату діяльності головних розпорядників бюджетних коштів повинні відображати реальні соціально-економічні наслідки реалізації політики та ступінь досягнення стратегічних цілей держави у відповідній сфері. Подальше удосконалення системи результативних показників бюджетних програм має бути спрямовано на посилення їх орієнтованості на висвітлення обсягу і якості надання державних послуг та рівня задоволення їх отримувачів» [1].

При фінансуванні програм чи заходів щодо реалізації соціальної функції держави слід залучати альтернативні доходи та застосовувати дольове фінансування, за якого кошти на безповоротній основі надаються лише за умови спільного фінансування із залученням місцевих бюджетів, коштів підприємств і домогосподарств. Такий підхід сприятиме послабленню утриманських настроїв з боку одержувачів допомог та забезпечить певну економію державних ресурсів.

Не зважаючи на те, що необхідно економно витратити обмежені державні ресурси, слід також підвищувати якість надання соціальних послуг населенню. Для цього треба ретельно аналізувати постачальників соціальних послуг в процесі формування державного замовлення тому, що не завжди можлива економія у наданні послуги доцільна й може супроводжуватися зниженням їх якості. У цьому плані доцільно збільшувати частку капітальних видатків у складі видатків на соціальну сферу. У 2020 р. частка капітальних видатків в

Державному бюджеті України складала усього 7,4% [2]. Дана величина є дуже незначною і не дає змоги забезпечити розвиток соціальної сфери та інших складових державного сектору економіки.

Одним із завдань, визначених вище згаданою Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки є «підвищення ефективності державних видатків завдяки проведенню комплексного аналізу доцільності та ефективності видатків і зміни підходів до їх здійснення шляхом переходу від утримання установ до надання якісних державних послуг» [1]. Такий підхід має безумовну ефективність тому що призведе до докорінної зміни пріоритетів в організації діяльності закладів соціальної сфери. Головний аспект їхньої діяльності повинен бути визначений як конкретний перелік і якісні ознаки соціальних послуг громадянам.

Доцільно провести наукове обґрунтування пільг по соціальним допомогам і запровадити чіткий облік їх одержувачів, т. б. єдиний реєстр одержувачів соціальних допомог. Загалом необхідна систематизація переліку соціальних пільг відповідно до стратегічних і тактичних цілей соціальної політики. При визначенні права на одержання соціальних допомог доцільно ширше використовувати непрямі методи обстеження майнового і фінансового стану претендентів на одержання соціальної допомоги чи пільги. Тому, що непоодинокими є випадки, коли соціальну допомогу одержують особи, які приховують свій дійсний майновий та фінансовий стан, а люди, які справді потребують державної підтримки, її не одержують. Процес визначення осіб, які мають право на соціальні пільги, повинен бути прозорим і гласним, а перелік одержувачів допомог і пільг має бути доступним для ознайомлення всім бажаним.

Необхідно запроваджувати адресне надання пільг, що дасть можливість допомагати конкретній особі з врахуванням її майнового стану, а не знеособлено всім абсолютно. Мова йде про пільги на оплату проїзду на транспорті, оплату житлово-комунальних послуг, палива, придбання лікарських засобів, встановлення телефону та ін. З питанням адресності соціальних пільг корелюється проблема їх монетизації, т. б. виплата конкретної суми грошей замість надання пільги по оплаті. Справа в тому, що не всі громадяни в однаковій мірі користуються пільгами і тому краще їх надати у вигляді певної суми грошей.

Виплата компенсацій надавачам соціальних послуг повинна включати контроль за їх діяльністю з боку органів державного фінансового контролю. Мова йде про запровадження чіткого обліку обсягів надання послуг, що необхідно для визначення розміру відшкодування та компенсації. На практиці часто підприємства, які надають ті чи інші послуги, завищують обсяги наданих послуг для одержання з бюджету більших компенсацій.

Ми вважаємо, що вкрай необхідно збільшувати обсяги коштів на державну підтримку і соціальний захист сімей, дітей та молоді як основи для майбутнього розвитку України. У структурі видатків Державного бюджету України занадто мало виділяється коштів на таку ціль, враховуючи наявний стан щодо бідності дітей та нерівні можливості, які є для їхнього розвитку та й

життя загалом. Крім того, потрібно більше коштів виділяти на заклади позашкільної освіти, фізичної культури і розвитку дітей.

Для того, щоб кардинально покращити ситуацію з бідністю дітей та зменшити її рівень, необхідно хоча б частково відновити мережу установ та служб, які опікуються дітьми. Слід проводити виховну роботу серед населення і пропагувати благодійну та подвижницьку діяльність тих, хто всиновлює дітей-сиріт, допомагає дітям та малозабезпеченим сім'ям з дітьми. Для таких сімей треба розширити перелік соціальних пільг (по податках, зборах, орендній платі, кредитуванню, сплаті комунальних платежів, проїзду, оздоровленню дітей тощо) з метою стимулювання такої діяльності.

У сфері пенсійного забезпечення доцільно проводити зміни, спрямовані на встановлення справедливих підходів до призначення пенсій всім категоріям громадян. Суттєва диференціація розмірів пенсій спричинює розшарування суспільства та зuboжіння переважної кількості населення. Давно ведеться мова про скасування великих пенсій окремим категоріям пенсіонерів. Також необхідно вдосконалити механізм визначення розміру пенсій за віком шляхом посилення впливу страхового стажу на розмір пенсій. Таким чином, буде більш точно враховано внесок особи у суспільне виробництво.

Необхідна систематична масова виховна та роз'яснювальна робота серед населення, молоді і дітей щодо легалізації доходів, уникнення виплати заробітної плати «в конвертах». Вихідним постулатом для зміни в такому напрямі свідомості громадян повинна стати теза про залежність рівня і якості суспільних благ, які вони одержують, від повноти сплати податків і зборів до державних фондів.

Зменшенню «тиску» обтяжливих виплат на Пенсійний фонд України повинно сприяти підвищення рівня оплати праці загалом як бази для внесення податків до бюджету і єдиного соціального внеску – до бюджету Пенсійного фонду. Крім того, важливо найскоріше запровадити 2 рівень пенсійної системи – обов'язкове накопичувальне страхування та сприяти розвитку недержавних пенсійних фондів.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме більш кращому фінансовому забезпеченню соціальної функції держави.

Список використаних джерел:

1. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text>.

2. Статистичні збірники Міністерства фінансів України за 2012-2020 рр. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>.